

กฎหมายอาญา

วัตถุประสงค์

การดำเนินคดีอาญาของรัฐนั้น จุดประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้ประชาชนนั้นได้รับการรับรองคุ้มครองในเรื่องความปลอดภัยในการดำรงชีวิต ซึ่งรัฐการันตีว่าหากมีผู้ใดกระทำความผิด โดยล่วงละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายอาญา ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษ

การดำเนินการทางวินัยและการดำเนินคดีทางอาญา มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

กล่าวคือ มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการสอบสวนแยกต่างหากจากกัน อีกทั้งการรับฟังพยานหลักฐานก็แตกต่างกัน การลงโทษทางวินัยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระเบียบวินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นผู้เหมาะสมและสมควรแก่ความไว้วางใจของสาธารณชนที่จะใช้อำนาจรัฐในการจัดทำบริการสาธารณะ แต่การดำเนินการทางอาญาเป็นการดำเนินการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้กระทำผิด จึงต้องกระทำโดยมีพยานหลักฐานที่ประจักษ์แจ้ง ดังนั้นเมื่อคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษได้รับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของทุกฝ่ายแล้ว หากเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยจริง ก็ย่อมลงโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้

ลักษณะความผิด

1. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร
2. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย
3. ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง
4. ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม
5. ความผิดเกี่ยวกับศาสนา
6. ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน
7. ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน

8. ความผิดปกติเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง
9. ความผิดปกติเกี่ยวกับการค้า
10. ความผิดปกติเกี่ยวกับเพศ
11. ความผิดปกติเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
12. ความผิดปกติเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง
13. ความผิดปกติเกี่ยวกับทรัพย์สิน

โทษทางอาญา

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์สิน

นิยาม

1. โดยทูลจิต หมายความว่า
เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดย
ชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองและ
ผู้อื่น

2. เอกสารราชการ หมายความว่า
เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือ
รับรองในหน้าที่ และให้หมายความ
รวมถึงสำเนาเอกสารนั้นๆ ที่
เจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ด้วย

มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษ
ทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมาย
ที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด
และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่
ผู้กระทำความผิดต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ใน
กฎหมาย

มาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดย
เจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติ
ให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่
กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มี
เจตนา

การกระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่
กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอม
เล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด
จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำ
นั้นมีได้

กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนาแต่
กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจัก
ต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง
เช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

การกระทำ ให้ความหมายรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใด
ขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย

กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำเป็นความผิด จะบัญญัติถึงองค์ประกอบ
ภายนอกและองค์ประกอบภายใน รวมทั้งระวางโทษไว้

องค์ประกอบภายนอก
ก็คือการกระทำที่เกิดจากการ
เคลื่อนไหวอิริยาบถ โดยรู้สำนึก อยู่
ภายใต้บังคับของจิตใจ

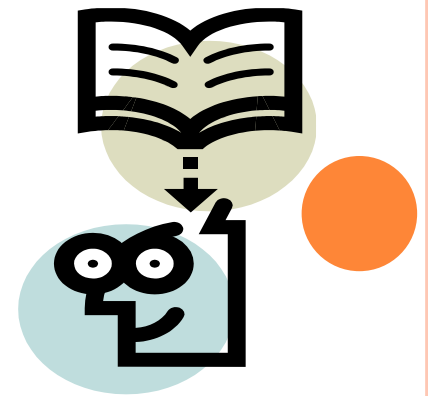
องค์ประกอบภายใน คือ การรู้
ข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบ
ภายนอกของความผิด (59 วรรค 3)
+ การประสงค์ต่อผลหรือยอม
เล็งเห็นผล (59 วรรค 2)

ความผิดพลาดเรื่องที่เกี่ยวข้องและอยู่ใกล้ตัว
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มากที่สุด
คือ

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
ซึ่งอยู่ในหมวดลักษณะความผิดเกี่ยวกับการปกครอง

คดีหมายเลขดำที่ อห ๗/๒๕๖๔

คดีหมายเลขแดงที่ อท ๒๘/๒๕๖๔

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค ๖

ปอ. ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตหรือโดยมิชอบ มาตรา ๑๕๗
เจ้าพนักงานเรียกรับทรัพย์สิน มาตรา ๑๔๕

ขณะเกิดเหตุจำเลยรักษาราชการแทนหัวหน้ากองการศึกษาเทศบาลตำบล ท. อำเภอ ต. จังหวัด ส
ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุซื้อการเรียนการสอนประจำปีการศึกษา ๒๕๔๕
จำเลยเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา จำเลยทำ
หนังสือเสนอนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ห. เพื่อขออนุมัติจัดซื้อวัสดุกองการศึกษาประจำปีการศึกษา
๒๕๔๕ ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบล ห. ๑๐๒ รายการ โดยแนบใบเสนอราคาวัสดุของบริษัท
ส. จำกัด ๘๐ รายการ เป็นเงิน ๔๐,๕๐๐ บาท เทศบาลตำบล ท. ได้อนุมัติให้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุ
การศึกษาและทำใบสั่งซื้อวัสดุซื้อการเรียนการสอน ๘๑ รายการ กับบริษัท ส. จำกัด โดยวิธีการตกลง
ราคาและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ

โดยมีจำเลยร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ คณะกรรมการได้ตรวจรับพัสดุและเห็นควรเบิกจ่ายเงิน ๔๐,๕๐๐ บาท ให้แก่บริษัท ส. จำกัด ผู้ขาย เทศบาลตำบล ห. ได้อนุมัติเบิกจ่ายเงิน ๔๐,๕๐๐ บาท ให้แก่บริษัท ส. จำกัด นางสาว ธ. รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ห. โทรศัพท์ไปสอบถามข้อมูลที่บริษัท ส. จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่จำเลยจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนเพื่อขอทราบเหตุผลที่ราคาสินค้าสูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไปและได้รับแจ้งว่าบริษัทได้ให้คำตอบแทนแก่จำเลยที่ติดต่อซื้อสินค้ากับบริษัท เป็นเงิน 9,000 บาท พร้อมส่งหลักฐานสำเนาใบนำฝากเงินเข้าบัญชีของจำเลยที่ธนาคาร ก. สาขา ศ. บริษัท ส. จำกัด ได้โอนเงิน ๕,000 บาท เข้าบัญชีของจำเลยที่ธนาคาร ก. สาขา ศ. หลังจากที่เทศบาลตำบล ห. มีการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน และเบิกจ่ายเงินให้แก่บริษัทผู้ขายเป็นระยะเวลาไม่นาน และบริเวณส่วนล่างของเอกสารการโอนเงินมีรายละเอียดว่าเป็นการจ่ายค่าผลตอบแทนให้แก่เทศบาลตำบล ห. ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าในการจัดซื้อวัสดุสื่อการเรียนการสอนของเทศบาลตำบล ห. บริษัท ส. จำกัด ผู้ขายได้จ่ายค่าตอบแทนให้แก่จำเลยเป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท จำเลยปฏิบัติหน้าที่รักษาราชการหัวหน้าส่วนการศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบงานทางด้านการศึกษาของเทศบาลตำบล ห. เป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ในการจัดซื้อจัดจ้าง จำเลยเป็นผู้ขออนุมัติจัดซื้อวัสดุสื่อการเรียนการสอน เป็นผู้ติดต่อซื้อสินค้ากับบริษัทผู้ขาย และได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ การจัดซื้อวัสดุสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวจำเลยได้รับค่าตอบแทนจากบริษัท ส. จำกัด ผู้ขาย

จึงเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงาน เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ตามฟ้องโจทก์ และเมื่อการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 ซึ่งเป็นบทเฉพาะแล้วจึงไม่จำเป็นต้องปรับบทตามมาตรา 157 ซึ่งเป็นบททั่วไปอีก

มาตรา 162 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ทำเอกสาร รับเอกสารหรือกรอกข้อความลงในเอกสาร กระทำการดังต่อไปนี้ในการปฏิบัติการตามหน้าที่

(1) รับรองเป็นหลักฐานว่า ตนได้กระทำการอย่างใดขึ้นหรือว่าการอย่างใดได้กระทำต่อหน้าตนอันเป็นความเท็จ

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ฎีกา 5575-5582/2554

คณะกรรมการควบคุมงานและกรรมการตรวจการจ้าง มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจและควบคุมงานให้เป็นไปตามแบบรูปรายการและข้อกำหนดในสัญญาจ้างแต่ละโครงการ เมื่องานในแต่ละโครงการ **ทำไม่เสร็จครบถ้วนตามสัญญา กลับลงลายมือชื่อ**ในใบควบคุมงานและเอกสารการตรวจการจ้างเป็นเท็จ **ว่ามีการทำงานถูกต้องครบถ้วนตามสัญญา** การกระทำความผิดเป็นความผิดตาม ป.อ.มาตรา 157 และมาตรา 162 (1)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

เดิมนั้น ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่มีหลักเกณฑ์ ดังนี้คือ

๑. ในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดในหน้าที่หรือในทางการที่จ้าง ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบร่วมกัน เมื่อหน่วยงานชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแล้ว ก็มีสิทธิไต่เบียดกับเจ้าหน้าที่เต็มจำนวนนั้น (มาตรา ๗๖, มาตรา ๔๒๕ และมาตรา ๔๒๖ แห่ง ป.พ.พ.) คือ ในที่สุดแล้ว เจ้าหน้าที่ยังคงต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวในผลแห่งละเมิดนั้น

๒. ในกรณีเจ้าหน้าที่หลายคนร่วมกันทำละเมิดในการกระทำในหน้าที่หรือในทางการที่จ้างเจ้าหน้าที่ทั้งหมดต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม (หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้แต่ละคนชดใช้เต็มจำนวน) โดยไม่ได้แยกส่วนความรับผิดชอบของแต่ละคน

ตัวอย่าง

นายวิชัย ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรีได้ออกใบแทนโฉนดให้แก่ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของโฉนด (ใบแทนโฉนดออกให้แก่เจ้าของโฉนดเมื่อโฉนดฉบับเดิมสูญหายหรือถูกทำลาย) และต่อมาได้มีการนำใบแทนโฉนดไปจำนองไว้กับผู้เสียหาย ต่อมาศาลฎีกาได้มีคำพิพากษา ให้กรมที่ดินกับพวกชดใช้เงินให้แก่ผู้เสียหายเป็นจำนวนเงิน ๑6 ล้านบาทเศษ หลังจากมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแล้ว กรมที่ดินได้แต่งตั้งกรรมการสอบสวนหาตัวผู้รับผิดชอบทางแพ่งและในที่ดินเห็นว่า นายวิชัย กับพวก รวม ๔ คน ต้องรับผิดชอบชดใช้เงินคืนให้กับกรมที่ดินเต็มตามจำนวนที่กรมที่ดินต้องชดใช้กับผู้เสียหาย แต่บุคคลทั้งสี่ไม่ยอมชดใช้ค่าเสียหายให้กับกรมที่ดิน กรมที่ดินจึงฟ้องไล่เบี้ยบุคคลทั้งสี่ ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาให้นายวิชัยกับพวก รวม ๔ คน ต้องรับผิดชอบร่วมกันชดใช้เงินจำนวน ๑๖ ล้านบาทเศษ คืนแก่กรมที่ดิน จากคำพิพากษาของศาลฎีกาลังกล่าว ทุกคนต้องรับผิดชอบในจำนวนเงิน ๑๖ ล้านบาทเศษต่อกรมที่ดิน

ปัญหาที่เกิดจากการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนเกิดความกลัวไม่กล้าสั่งการ เนื่องจากกลัวต้องรับผิดชอบในทางละเมิดเป็นส่วนตัว ดังนั้น ก่อนจะตัดสินใจสั่งการในเรื่องใดก็มักจะโยนเรื่องไปให้คณะกรรมการที่ตนแต่งตั้งพิจารณาก่อน หรือในบางกรณีใช้วิธีการหารือไปยังหน่วยงานต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ต้องรับผิดชอบอันเกิดจากการสั่งการของคน เป็นต้น ซึ่งการทำเช่นนี้ทำให้การตัดสินใจเกิดความล่าช้าเป็นผลเสียแก่การดำเนินงานของรัฐโดยรวม

ตัวอย่าง มีหลักอยู่ว่า หากผู้รับจ้างส่งมอบงานล่าช้า ก็จะถูกผู้ว่าจ้างคือหน่วยงานเรียกค่าปรับ ในเรื่องนี้นำท่วมสถานที่ก่อสร้าง ผู้รับจ้างจึงยื่นขอขยายระยะเวลาการก่อสร้างตามสัญญาออกไปอีก จำนวน ๒๕๐ วัน หากเจ้าหน้าที่อนุญาตให้ขยายตามที่ขอ

ต่อมาสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า ไม่มีเหตุที่จะต่ออายุสัญญาจ้างเพราะผู้รับจ้างรู้ล่วงหน้าอยู่แล้วว่าช่วงที่ก่อสร้างเป็นเดือนที่ฝนตกเป็นประจำอยู่แล้ว การที่เจ้าหน้าที่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาการก่อสร้างออกไป ทำให้ทางราชการเสียหายที่เป็นเงินค่าปรับอันเนื่องมาจากผู้รับจ้างส่งมอบงานเกินระยะเวลาตามสัญญาจ้างที่เรียกว่าส่งมอบงานล่าช้า เจ้าหน้าที่ก็ต้องรับผิดชอบจ่ายเงินให้กับหน่วยงานของรัฐเมื่อมีตัวอย่างเช่นนี้เกิดขึ้นมาแล้ว ในเวลาต่อมาจึงทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าตัดสินใจโดยลำพังอีกจะอย่างไรดี ก็ต้องใช้วิธีการหารือไปยังสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งในเวลานั้นรับผิดชอบดูแลปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งปัจจุบันก็อาจจะหารือไปยังกรมบัญชีกลางตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งผลที่ตามมาทำให้การตัดสินใจเพื่อพิจารณาคำขอของผู้รับจ้างล่าช้าออกไปส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเสื่อมประสิทธิภาพในสายตาของประชาชนได้

๒. ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กล้าตัดสินใจสั่งการหรือกระทำการบางอย่างในหน้าที่ แต่มันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานของรัฐที่เรียกว่ากระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ แม้ว่าการสั่งการหรือการกระทำดังกล่าวเกิดจากการประมาทเลินเล่อ แต่ก็เพียงการประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดา เมื่อต้องรับผิดชอบตามจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่

คำว่า "**ประมาทเลินเล่อ**" หมายถึง การกระทำโดยขาดความระมัดระวังที่บุคคลในภาวะเช่นนั้นพึงมีตามวิสัยและพฤติการณ์ หรือผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

เช่น เมื่อใกล้ครบกำหนดวันยื่นเสียภาษีเงินได้ จะมีผู้มายื่นเสียภาษีเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่สรรพากรตรวจแบบภาษีและรับเงิน ปรากฏว่าเงินขาดหายไปจำนวนหนึ่ง การกระทำของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวถือว่าเป็นการกระทำความระมัดระวังในการตรวจนับเงินจากผู้เสียภาษี ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อและเป็นการกระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ กรณีนี้ถือได้ว่าเป็นการประมาทเลินเล่อธรรมดา เพราะเมื่อมีคนมายื่นเสียภาษีมากย่อมนับเงินผิดพลาดได้เป็นธรรมดา

แต่เจ้าหน้าที่สรรพากรผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบตามจำนวนเงินที่ขาดหายไป ซึ่งย่อมไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่ผู้นั้น

การแก้ไขปัญหา ได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ

เจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อจำกัดความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่โดยพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญว่า

1. ให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดทางละเมิดก็แต่เฉพาะกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น

คำว่า"ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง" หมายถึง มิได้ใช้ความระมัดระวังเอาเสียเลย ซึ่งถ้าหากใช้ความระมัดระวังแม้เพียงเล็กน้อยก็อาจป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายได้ (การกระทำที่ขาดความระมัดระวังที่เบี่ยงเบนเกินกว่ามาตรฐานอย่างมาก)

ตัวอย่าง - ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ควบคุมงาน แต่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมงาน ถือว่ากระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจึงต้องรับผิดชอบทางราชการ ในความเสียหายที่เกิดขึ้น ตามมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง ประกอบกับ มาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๘ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๒๖๓/๒๕๕๐)

